

ניהול בית-הכנסת "תפארת ישראל" ברובע היהודי בירושלים

הצעה להחלטה

מ ח ל י ט י ס, בהמשך להחלטות הממשלה מספר 1629 מיום 28.5.14, מספר 1518 מיום 29.5.22, מספר 615 מיום 11.11.2021, מספר 60 מיום 22.1.2023 ומספר 1829 מיום 5.6.2024 :

1. הממשלה רושמת לפניה את הודעת החברה לשיקום ופיתוח הרובע היהודי בעיר העתיקה בירושלים בע"מ שלפיה ניהולו של בית הכנסת "תפארת ישראל" ייעשה על-ידה בשיתוף עם הקרן למורשת הכותל המערבי, בהתאם להסכם שייחתם ביניהן בתוך 120 יום ממועד קבלת החלטה זו.
2. בהתאם להוראות סעיף 11 וסעיף 60 לחוק החברות הממשלתיות, התשל"ה-1975, לאשר את שינוי סעיף המטרות בתקנון עמותת הקרן למורשת הכותל המערבי (ע.ר. 580137594), בדרך של הוספת מטרה כדלקמן :
"יט. ניהול של בית-הכנסת "תפארת ישראל" שברובע היהודי בעיר העתיקה בירושלים".
3. יובהר כי משרד ראש הממשלה לא יישא בכל עלות תקציבית הנובעת מיישום החלטה זו.

דברי הסבר

בית הכנסת "תפארת ישראל" נבנה בשנות השישים של המאה ה-19 על ידי חסידי האדמו"ר רבי ישראל פרידמן מרוז'ין ובנו האדמו"ר רבי אברהם יעקב (הראשון) מסדיגורא, ונקרא "תפארת ישראל" על שמו. המסורת מספרת כי רבי ישראל תרם את הכסף לקניית המגרש. ההיסטוריה של בני היישוב הישן שזורה סביב בית הכנסת "תפארת ישראל". קיסר אוסטריה הראשון פרנץ יוזף תרם סכום של 1000 פרנק להשלמת בניית בית הכנסת בעת שערך ביקור בישראל. בשנת תש"ח-1948 נהרס בית הכנסת על ידי הירדנים בעת כיבוש העיר העתיקה, ובשנת התשע"ד-2014 החלו עבודות השיקום והשחזור.

לבנייתו מחדש של בית הכנסת "תפארת ישראל" ברובע היהודי חשיבות רבה כיון שהוא מהווה סמל לרצף של התיישבות יהודית בירושלים, ונודעת משמעות לשיקום בית הכנסת שהיה אחד מסמלי היישוב היהודי בירושלים לפני קום המדינה.

בית הכנסת "תפארת ישראל" הוא נכס פעיל אשר צפוי למשוך אליו מתפללים ומבקרים רבים, והממשלה משקיעה בו תקציבים רבים לאורך שמונה השנים האחרונות.

כך החלטות הממשלה מספר 1629 מיום 28.5.2014 ומספר 1518 מיום 29.5.2022 בנושא "שחזור ובניית בית כנסת "תפארת ישראל" (ניסן ב"ק) ברובע היהודי בירושלים" והחלטת ממשלה מספר 1829 מיום 5.6.2024 בנושא "חיזוק ומיצוב מרחב אגן העיר העתיקה בירושלים" מאשרות השקעה תקציבית לצורך ביצוע פעולות שחזור ובניית בית כנסת תפארת ישראל, וכן מפרטות את גובה התקציב שיושקע מהמשרדים השונים כמפורט בהחלטות. מדובר בהשקעה ממשלתית משמעותית ומתמשכת שעתידה להסתיים בקרוב.

העבודות מבוצעות על ידי "החברה לשיקום ופיתוח הרובע היהודי בעיר העתיקה בירושלים בע"מ" (להלן - **החברה**), שהיא חברה ממשלתית, בבעלות מלאה של מדינת ישראל, ואשר בידיה הזכויות במקרקעין במתחם בית הכנסת. על מנת להביא להפעלתו, ניהולו ואחזקתו השוטפת של בית הכנסת "תפארת ישראל" בצורה מיטבית לאחר השלמת פעולות השחזור, הממשלה רושמת לפנייה את הודעת החברה לשיקום ופיתוח הרובע היהודי בעיר העתיקה בירושלים בע"מ שלפיה ניהולו של בית הכנסת תפארת ישראל יעשה על-ידה בשיתוף עם הקרן למורשת הכותל המערבי, בהתאם להסכם שייחתם בניהן בתוך 120 יום ממועד קבלת החלטה זו.

הקרן למורשת הכותל המערבי (להלן - **העמותה**) היא עמותה ממשלתית שהינה זרוע ביצוע של משרד ראש הממשלה, במסגרת פעילותיה- הפעלה וניהול של מנהרות הכותל, שימור ואחזקה של רחבת הכותל, וניהול בית הכנסת החורבה.

ביום 26.2.2025 אשרה האסיפה הכללית של העמותה להוסיף למטרות הקרן והתקנון שלה מטרה בדבר ניהול בית הכנסת "תפארת ישראל" בכפוף לאישור הממשלה.

בהתאם לסעיף 11 לחוק החברות הממשלתיות התשל"ה-1975, החל על עמותה ממשלתית מכוח סעיף 60 לחוק, שינוי במטרות העמותה טעון החלטת ממשלה לאחר קבלת חוות דעת מאת רשות החברות הממשלתיות. יצוין כי דברי ההסבר לעיל מהווים את חוות דעת הרשות בהתאם לסעיף 11 לחוק.

כן יובהר כי לאור כך שההסכם בין החברה לבין הקרן טרם נחתם כאמור בסעיף 1 להצעת ההחלטה לעיל, משרד ראש הממשלה לא יישא בכל עלות תקציבית ככל שתהיה בעתיד מיישום החלטה זו.

לאור האמור לעיל, הממשלה מעוניינת לאשר את בקשת העמותה להרחיב את המטרות בתקנונה על ידי הוספת מטרה בדבר ניהול בית הכנסת "תפארת ישראל".

האגף המקצועי במשרד ירושלים ומסורת אשר בחן את המודל המיטבי להפעלת בית הכנסת תפארת ישראל לטובת ציבור המבקרים והמתפללים העתידי מצא כי הפעלה משותפת של בית הכנסת על ידי שני הגופים המפורטים – החברה והעמותה – הם המתאימים למטרה זו. החברה כאמור יישמה את החלטות הממשלה האמורות בנוגע לפרויקט הבינוי ומהווה זרוע ביצוע של הממשלה המנהלת נכסים במתחם הרובע היהודי, והעמותה, כעמותה ממשלתית, שמהווה גם היא זרוע ביצוע של הממשלה, היא בעלת ניסיון עתיר ורב שנים בניהול הכותל המערבי, המהווה אתר תפילה תיירותי מושך קהל רב במרחב המדובר ומתמודדת כראוי עם היותו מקום תפילה בצד מקום לאומי ותיירותי. מודל הניהול המשותף של שני הגופים מתקיים כיום בבית כנסת החורבה, ולאחר בחינה, נמצא כי מודל זה, בו כל צד מביא את המומחיות שלו הוא המודל הנכון.

לאור כל האמור לעיל, השילוב של שני הגופים לשם קביעת המדיניות וניהול בית הכנסת יבטיח הן את ניהולו של בית הכנסת והן את השמירה על אופיו, וכן יבטיח את השימוש בו לרווחת הציבור כבית כנסת פעיל שימשוך מתפללים ומבקרים רבים.

נתונים כלכליים וההשפעה על משק המדינה

אין

תקציב

אין

השפעת ההצעה על מצבת כח האדם

אין

עמדת שרים אחרים שההצעה נוגעת לתחום סמכותם

אין

החלטות קודמות של הממשלה בנושא

החלטת ממשלה מספר 1629 מיום 28.5.2014.

החלטת ממשלה מספר 615 מיום 11.11.2021.

החלטת ממשלה מספר 1518 מיום 29.5.2022.

החלטת ממשלה מספר 543 מיום 21.5.2023.

החלטה מספר 60 מיום 22.1.2023.

החלטת ממשלה מספר 1829 מיום 5.6.2024.

סיווגים

סיווג ראשי: 01 ביצועי;

תחום פעולה עיקרי: 02 חברה וכלכלה;

מגישים:

ראש הממשלה

שר ירושלים ומסורת ישראל

השר לשיתוף פעולה אזורי

כ"ד בניסן התשפ"ה

22 באפריל 2025

הלשכה המשפטית

20 אפריל 2025

כ"ב בניסן תשפ"ה

חוות דעת משפטית הנלווית להצעת החלטה לממשלה ולוועדות השרים

נושא הצעת ההחלטה:

ניהול בית-הכנסת "תפארת ישראל" ברובע היהודי בירושלים

תמצית ההצעה בהתייחס להיבטי המשפטיים:

החלטה זו מהווה החלטה המשכית למספר החלטות ממשלה הנוגעות לבנייתו מחדש של בית הכנסת "תפארת ישראל" ברובע היהודי. כך למשל החלטות הממשלה מספר 1629 מיום 28.5.2014 ומספר 1518 מיום 29.5.2022 בנושא "שחזור ובניית בית כנסת "תפארת ישראל" (ניסן ב"ק) ברובע היהודי בירושלים" והחלטת ממשלה מספר 1829 מיום 5.6.2024 בנושא "חיזוק ומיצוב מרחב אגן העיר העתיקה בירושלים" מאשרות השקעה תקציבית לצורך ביצוע פעולות שחזור ובניית בית כנסת תפארת ישראל, וכן מפרטות את גובה התקציב שיושקע מהמשרדים השונים כמפורט בהחלטות, מדובר בהשקעה ממשלתית משמעותית ומתמשכת שעתידיה להסתיים בקרוב.

העבודות מבוצעות על ידי "החברה לשיקום ופיתוח הרובע היהודי בעיר העתיקה בירושלים בע"מ" (להלן - **החברה**), שהיא חברה ממשלתית, בבעלות מלאה של מדינת ישראל, ואשר בידיה הזכויות במקרקעין במתחם בית הכנסת. בהתאם להחלטת ממשלה מספר 1629 מיום 28.5.2014, מבצעת החברה במבנה עבודות שחזור ושיפוץ נרחבות, שעתידות להביא לבנייתו מחדש ולפתיחתו המחודשת של המקום כבית כנסת.

הקרן למורשת הכותל המערבי (להלן - **העמותה**) היא עמותה ממשלתית שהינה זרוע ביצוע של משרד ראש הממשלה, במסגרת פעילותיה - הפעלה וניהול של מנהרות הכותל, שימור ואחזקה של רחבת הכותל, וניהול בית הכנסת החורבה.

האגף המקצועי במשרד ירושלים ומסורת אשר בחן את המודל המיטבי להפעלת בית הכנסת תפארת ישראל לטובת ציבור המבקרים והמתפללים העתידי, מצא כי הפעלה משותפת של בית הכנסת על ידי שני הגופים המפורטים - החברה והעמותה - הם המתאימים למטרה זו. החברה כאמור יישמה את החלטות הממשלה האמורות בנוגע לפרויקט הבינוי ומהווה זרוע ביצוע של הממשלה המנהלת נכסים במתחם הרובע היהודי, והעמותה, כעמותה ממשלתית, שמהווה גם היא זרוע ביצוע של הממשלה, היא בעלת ניסיון עתיר ורב שנים בניהול הכותל המערבי, המהווה אתר תפילה תיירותי מושך קהל רב במרחב המדובר, ומתמודדת כראוי עם היותו מקום תפילה בצד מקום לאומי ותיירותי. מודל הניהול המשותף של שני הגופים מתקיים כיום בבית כנסת החורבה, ולאחר בחינה, נמצא כי מודל זה, בו כל צד מביא את המומחיות שלו הוא המודל הנכון.

ביום 26.2.2025 אשרה האסיפה הכללית של העמותה להוסיף למטרות הקרן והתקנון שלה מטרה בדבר ניהול בית הכנסת "תפארת ישראל" בכפוף לאישור הממשלה.

בהתאם לסעיף 11 לחוק החברות הממשלתיות התשל"ה-1975, החל על עמותה ממשלתית מכוח סעיף 60 לחוק, שינוי במטרות העמותה טעון החלטת ממשלה לאחר קבלת חוות דעת מאת רשות החברות הממשלתיות. יצוין כי דברי ההסבר להצעת המחליטים מהווים את חוות דעת הרשות בהתאם לסעיף 11 לחוק.

לאור האמור, מוצע לרשום את הודעת החברה לפיה ניהולו של בית הכנסת תפארת ישראל ייעשה על-ידה בשיתוף עם העמותה, בהתאם להסכם שייחתם בניהן בתוך 120 יום ממועד קבלת החלטה זו, וכן לאשר את שינוי סעיף המטרות בתקנון העמותה, בדרך של הוספת מטרה כדלקמן: "יט. ניהול של בית-הכנסת תפארת ישראל שברובע היהודי בעיר העתיקה בירושלים".

כמו כן, ובהמשך לסעיף 9 להחלטת ממשלה מספר 1629 מיום 28.5.2014 ולאישור הייעוץ המשפטי של החברה, כל הפעולות של החברה נעשו על פי דין ועל ידי הגורמים המוסמכים לביצוען.

קשיים משפטיים, ככל שישנם, ודרכי פתרונם:

בשים לב לאמור לעיל, ההצעה להחלטה אינה מעוררת קשיים משפטיים.

עמדת היועצים המשפטיים של משרדים אחרים שההצעה נוגעת להם:

משרד המשפטים, ומשרד האוצר: אין מניעה משפטית לאשר את הצעת ההחלטה.

עמדת היועץ המשפטי של המשרד שהשר העומד בראשו מגיש את ההצעה:

עמדת הלשכה המשפטית במשרד ירושלים ומסורת ישראל: בהתאם למפורט לעיל, אין מניעה משפטית לאשר את הצעת ההחלטה.

עמדת הלשכה המשפטית של משרד רה"מ: אין מניעה משפטית.

עמדת הלשכה המשפטית של רשות החברות הממשלתיות והמשרד לשיתוף פעולה אזורי הינה כי בהתאם לסעיף 11 לחוק החברות הממשלתיות התשל"ה-1975, החל על עמותה ממשלתית מכוח סעיף 60 לחוק, שינוי במטרות העמותה טעון החלטת ממשלה לאחר קבלת חוות דעת מאת רשות החברות הממשלתיות. יצוין כי דברי ההסבר להצעת ההחלטה מהווים את חוות דעת הרשות בהתאם לסעיף 11 לחוק ובהתאם אין מניעה משפטית.

שירי פוגל, עו"ד

היועצת המשפטית (בפועל)

משרד ירושלים ומסורת ישראל

